

Scris de newsreporter pe 12 Mai 2022, 08:35

Lucian Croitoru (BNR): Inflatia este o politica

„Cresterea ratelor dobanzilor produce costuri mari pentru cei indatorati. Inflatia produce costuri pentru toata lumea. Cum ar putea un economist sa explice celor indatorati ca bancile centrale sunt nevoite sa creasca ratele dobanzilor si ca nu ele ar trebui, cel putin nu intotdeauna, antipatizate pentru asta?

media-156225067395692700.jpg

Sincer, nu cred ca exista vreun rationament economic suficient de elocvent pentru asta si imbratisat de oameni. Rationamentul economic nu este imediat accesibil si, mai ales, nu este cuplat la viata de zi cu zi a omului. El implica intotdeauna o perspectiva pe termen mai lung, care apeleaza la rabdarea si ingaduinta omului, la care s-a facut prea des apel si care, cel mai adesea, nu au fost adecvat rasplatite.”, sustine Lucian Croitoru, consilier pe probleme de politica monetara al guvernatorului BNR, Mugur Isarescu, intr-un complex comentariu pe [blogul personal](#).

Iata toata argumentatia:

”Argumentul trebuie sa puna in lumina o perspectiva cotidiana umana. Un economist poate face asta daca se straduieste; dar probabil ca mult mai bine ar face-o un scriitor obisnuit sa observe microuniversurile umane. De exemplu, Ernest Hemingway a fost inspirat cand a prezentat ideea pe care o au si economistii referitoare la faptul ca inflatia este o modificare a ratei de schimb intre bani si bunuri si ca o modificare severa produce efecte favorabile pentru unii si efecte dezastruoase pentru altii. In septembrie 1922, Hemingway a calatorit cu sotia sa de la Strasbourg

(Franta) la Kehl (Germania). A trecut podul de 4 km ce leaga cele doua localitati si a schimbat 10 franci (adica mai putin de un dolar canadian) pentru 670 de marci germane. Acea suma de bani le-a permis sa cheltuiasca „la greu” (heavy spending) toata ziua; au mai si ramas cu 120 de marci (Ernest Hemingway, „German Inflation”, in William White (ed.), *By-Line: Ernest Hemingway – Selected Articles and Dispatches of Four Decades*, Scribner).

De exemplu, un pranz de cinci feluri la restaurantul hotelului din Kehl costa 15 centi, iar in Strasbourg un dolar. Dat fiind ca ***this miracle of exchange makes a swinish spectacle where the youth of the town of Strasbourg crowd into the German pastry shop to eat themselves sick and gorge on fluffy, cream-filled slices of German cake at five marks the slice. The contents of a pastry shop are swept clear in half an hour.***

Credeti ca proprietarul unui magazin de patiserie era bucuros ca vinde asa de repede marfa? Nu, nu era! ***The proprietor and his helper were surly and didn't seem particularly happy when all the cakes were sold. The mark was falling faster than they could bake.***

Dupa cum stim, inflatia din 1922 s-a accelerat pentru inca un an. In septembrie 1922, un dolar valora 800 de marci (Hemingway, 1922), iar in noiembrie 1923, un dolar valora 4,2 trilioane marci (Ludwig von Mises, „Inflation”, in „Economic Policy: Thoughts for Today and Tomorrow”, p. 63, 1979). Adica, marca nu mai valora nimic. Aceasta scurta istorie ne poate oferi multe lectii: ca inflatia poate accelera rapid, scapand de sub control; ca razboiul are intotdeauna implicatii dezastruoase asupra inflatiei, asa cum se intampla si in prezent din cauza invaziei rusesti in Ucraina; ca inflatia foarte inalta rezulta in distrugerea monedei si de aceea nu este sustenabila; ca inflatia este buna pentru unii, dar rea pentru altii etc.

Cineva ar putea sa-mi spuna ca intre timp am creat mecanisme care ne asigura ca nu mai putem ajunge intr-o situatie ca cea din Germania de atunci. M-am referit la Germania, dar, in acea perioada, coroana austriaca sau rubla ruseasca treceau prin acelasi proces de pierdere masiva a valorii.

Este adevarat, mecanismele existente in prezent fac improbabil o depreciere a banilor in raport cu bunurile de o magnitudine similara celei din perioada de dupa Primul Razboi Mondial, in conditiile destramarii unor imperii. Dar raul are diferite grade, nu trebuie sa existe neaparat un dezastru ca suferinta sa apara. Este suficient ca inflatia sa stea pentru o perioada mai lunga la niveluri relativ inalte pentru ca ea sa reduca nivelul de trai pentru cei mai multi oameni.

Ludwig von Mises, care a putut sa observe direct hiperinflatia din Germania si Austria si care a sfatuit guvernul austriac sa opreasca tiparirea de bani, se intreba in 1959: ***If inflation is bad and if people realize it, why has it become almost a way of life in all countries?*** (op. cit., p. 67). De atunci, lumea occidentala a traversat perioade cu inflatie relativ inalta, ca cea din anii 1970, dar si perioade cu inflatie joasa si stabila, ca cea din perioada 1982-2008. In consecinta, daca inflatia inalta este rea si o mare parte a populatiei crede acest lucru, atunci putem sa nuanțam intrebarea initiala prin punerea altor doua intrebari: „de ce inflatia inalta continua sa repara, uneori pe perioade relativ lungi?” si „de ce unii nu agreeaza cresterea ratelor dobanzilor la nivelurile de la care inflatia ar ramane sau ar reveni relativ rapid la niveluri relativ mici?”.

Mises (op. cit., p. 72) a raspuns intr-un mod profund si sintetic la intrebarea pe care a formulat-o: inflatia poate fi un mod de viata pentru ca ***inflation is a policy – a deliberate policy of people who resort to inflation because they consider it to be a lesser evil than unemployment***

.” si,trebuie reamintit, este o politica nesustenabila. in prefata la editia in limba engleza din 1952 a cartii **„The Theory of Money and Credit”**, publicata initial in germana in 1912, Mises este foarte clar si afirma ca **„the great inflations of our age,...to say it bluntly, government-made”**. El explica, utilizand contextul de atunci din economiile occidentale, si de ce apeleaza guvernul la cresterea inflatiei: pentru a reduce in termeni reali salariile pe care sindicatele reusesc sa le impuna la niveluri mai mari decat cele ale pietei; si este ironic atunci cand spune ca John M. Keynes i-a invatat pe guvernanti cum sa-i pacaleasca pe angajati prin politici inflationiste (Mises, 1979, p. 70).

Cred ca „inflatia este o politica” este raspunsul si la intrebarea de ce apare periodic o inflatie relativ inalta in societatile democratice occidentale. si, mergand mai departe, devine evident si raspunsul la intrebarea de ce unii se opun cresterii ratelor dobanzilor: pentru ca este in contradictie cu politica numita inflatie, cel putin pentru promotorii acelei politici. Pentru cei pe care gandul i-ar duce imediat la concluzia ca in epoca noastra acest raspuns s-ar referi la bancile centrale independente sau ca vorbesc de o politica monetara nesustenabila a bancii centrale precizez ca asta nu ar fi decat o concluzie superficiala, asa cum voi arata imediat. De altfel, unul dintre scopurile acestui articol este sa arat cat de dificila poate fi intr-o democratie sarcina unei banci centrale independente de a reduce inflatia si cum radacinile lungi ale inflatiei inalte se trag de la guverne.

Daca inflatia relativ inalta este o politica, atunci este necesar sa precizez apasat ca ea nu poate apare decat in stricta concordanta cu ideile dominante din societate. Aceste idei modifica, in timp, anumite elemente-cheie ale structurii societatii, astfel ca o politica nu s-ar putea afla vreodata in contradictie/antiteza cu ideile predominante si cu structura societatii pe care acele idei o modeleaza. La aceasta structura contribuie fiecare dintre noi prin preferintele noastre referitoare la nenumaratele alegeri pe care le facem in orice domeniu.

in efortul lor de a castiga alegeri democratice, politicienii si guvernele pe care ei le formeaza au nevoie sa descopere cu o acuratete cat mai mare in ce masura aceste preferinte sunt dedicate unor obiective generale. Am putea considera ca exista trei mari obiective pe care guvernele moderne le au in vedere: solidaritate, crestere economica si sustenabilitate[2]. Aceste obiective nu sunt neaparat compatibile, din moment ce orientarea preferintelor preponderent spre solidaritate economica si crestere economica pot intra in contradictie cu sustenabilitatea.

in lumea occidentala moderna, proportia in care preferintele sunt deplasate catre sustenabilitate in raport cu celelalte doua obiective poate fi diferita de la tara la tara sau, pentru o tara data, in timp. Oricum, din moment ce aceste preferinte sunt profund dependente de factori culturali, sociali, ideologici si politici, este de presupus ca sunt relativ stabile, chiar daca prin invatare pot apare modificari pe termen lung. Exista tari in care preferintele par sa fie deplasate spre obiectivul sustenabilitatii, dupa cum, in alte tari, preferinta pentru sustenabilitate este mai slaba.

Totusi, putem spune ca, in lumea occidentala in ansamblu, preferintele referitoare la obiectivele respective au condus la rafinarea metodelor de atingere a lor prin transformarea societatii capitaliste. in istoria ultimilor 220 de ani, perioada in care inflatia si ratele dobanzilor au demonstrat cea mai mare stabilitate si au fost comparativ mai joase este cea cuprinsa intre 1873 si 1913, perioada in care sistemul monetar bazat pe aur a functionat cu deplina respectare a regulilor pe care acesta se baza. Pot spune fara a gresi ca, in acea perioada, ideologia liberala facea ca preferintele in tarile participante la sistem sa fie deplasate semnificativ spre

sustenabilitate, astfel ca apareau putine obstacole de la obiective privind solidaritatea sau cresterea economica in calea trecerii cerintelor pentru competitivitate ale pietelor (sectorului privat) in parametrii politicilor economice.

Sistemul acela garanta ca „inflatia era o politica” a inflatiei joase si stabile. Acea garantie cuprinsa in sistemul-aur reflecta principiul fundamental al libertatii fata de interventiile guvernamentale, ancorat puternic cultural, social, ideologic si politic. Etalonul-aur presupunea o politica fiscala extrem de disciplinata si o politica monetara autonoma, fara obiective interne referitoare la ocuparea fortei de munca sau la stabilizarea preturilor; astfel, aceasta din urma politica putea fi compatibila cu rate de schimb fixe si cu mobilitatea capitalului. Etalonul-aur a fost o politica antiinflationista. Aceasta nu inseamna ca inflatia nu putea creste in anumite perioade. De exemplu, inflatia aparea ca rezultat al „procesului cumulativ” descris de Wicksell si rafinat mai tarziu de Mises si Hayek. In acest proces, bancile stabilesc ratele dobanzilor sub nivelul natural, stimuland investitiile si, in final, inflatia, pe care tot bancile o opreau cand inflatia le eroda rezervele. Guvernul nu era in acest proces.

Dupa al Doilea Razboi Mondial, odata cu extinderea democratiei si a numarului de votanti, au avut loc transformari care au fost si sunt mult mai permissive pentru cresterea inflatiei (care au permis si permit ca inflatia sa fie o politica a inflatiei inalte). Principalele transformari institutionale care au avut loc gradual de atunci si se pot combina in prezent pentru a alimenta inflatia se refera la (i) schimbarea ideilor economice spre a favoriza o mai mare egalitate economica si privilegierea redistribuirii, (ii) piata muncii si forta sindicatelor, (iii) aducerea mediului inconjurator natural al omului la nivelul de importanta al mediului inconjurator social, cu accent deosebit pe clima si (iv) prezervarea unei mari capacitati a guvernului de a produce inflatie in conditiile in care puterea politica a acordat bancii centrale independenta in ceea ce priveste politica monetara. Aceasta din urma transformare reflecta, asa cum voi detalia mai tarziu, o constientizare incompleta de catre societate a inclinatiei mediului politic democratic spre inflatie si nu poate garanta ca „inflatia este o politica” a inflatiei joase si stabile. Transformarile respective au potentialul sa faca cresterea inflatiei rampanta, asa cum s-a dovedit cel mai recent in 2021 si 2022. Ma voi referi la fiecare dintre aceste transformari pe scurt.

Redistribuirea este o consecinta a viziunii predominante a unor economisti de stanga, conform careia piata nu poate asigura o structura de stimulente apta sa duca la o redistribuire justa a rezultatelor productiei. O consecinta directa a acestei viziuni este aceea ca economisirea se concentreaza la cei mai avuti oameni din societate, astfel ca cererea agregata este incetinuta, ceea ce se reflecta intr-o crestere economica redusa^[3].

in virtutea acestei conceptii, redistribuirea materializata sub forma cheltuielilor sociale a crescut constant mai repede decat productia, incepand din anii 1960. In acest fel, ea a devenit o cheltuiala rigida a guvernelor, pe care acestea trebuie sa o finanteze, oricare ar fi inflatia. Odata cu cresterea cheltuielilor au crescut si impozitele, astfel ca, in prezent, ponderea veniturilor bugetare in PIB este foarte mare, fiind, in unele economii occidentale, chiar spre 50 la suta din PIB. Pe de o parte, in cel mai bun caz, unele cheltuieli, in special cele sociale, sunt greu de redus, iar, in cel mai rau caz, cresterea lor este greu de atenuat. Pe de alta parte, cresterea impozitelor este dificila si nepopulara.

in aceste conditii, redistribuirea excesiva a ajuns sa actioneze ca un factor major de crestere a datoriilor publice si ca o dificultate severa in respectarea de catre guverne a restrictiei bugetare

intertemporale. Ori de cate ori nu respecta aceasta restrictie, guvernele produc inflatie[4]. Aceasta realitate slabeste capacitatea politicii monetare de a stapani inflatia. Faptul ca guvernele pot produce inflatie, desi bancile centrale sunt independente, este in esenta unul din temeiurile pentru care am facut, mai sus, afirmatia conform careia constientizarea la nivelul societatii a inclinatiei puterii politice spre inflatie relativ inalta este incompleta.

Modul in care este reglementata piata muncii este o alta sursa de inflatie. in anii 1970, sindicatele erau foarte puternice si puteau impune salarii peste nivelul de piata libera. in acea perioada, la fel ca guvernele, sindicatele aveau puterea sa intervina in piata si sa impuna pretul muncii. Astfel, apare o contradictie (sesizata, de exemplu, de Mises, asa cum am mentionat deja, dar si de Hayek, Friedman si alti economisti ai acelor vremuri) intre faptul ca salariile prea mari tindeau sa reduca ocuparea fortei de munca, in timp ce politicile monetare si fiscale erau responsabile cu atingerea ocuparii depline. Rezultatul era o inflatie relativ inalta .

Cred ca, in prezent, puterea sindicatelor este mult mai mica, dar rolul lor in cresterea salariilor a fost transferat in mecanisme automate incorporate in legi, cum ar fi salariul minim, reglementari care incurajeaza nemunca si, implicit, o cerere crescuta de munca in raport cu oferta etc. Dar nu conteaza prea mult cum ajung salariile rigide la scadere sa fie mai mari decat nivelul ce ar exista pe o piata libera. Ceea ce conteaza este ca, in unele cazuri, politicile monetare si fiscale au rolul de a asigura ocuparea deplina in timp ce salariile peste nivelul de echilibru imping productia in jos. Totul este mai discret astazi pe piata muncii decat era in vremea de glorie a sindicatelor, dar esenta este aceeaasi: cerintele pietelor pentru competitivitate si sustenabilitate a afacerilor sunt filtrate printr-un set de reglementari care pun sustenabilitatea politicilor publice in plan secund fata de alte obiective.

Referitor la clima, in diverse etape de dupa cel de-Al Doilea Razboi Mondial, dar cel mai intens in anii 1960-1970 si mai recent in ultimii ani, mediul natural a fost ridicat la acelasi nivel de importanta pentru om ca si mediul sau, desi evolutiile in cele doua medii sunt guvernate de legi foarte diferite in natura lor (Hayek a fost explicit in acest sens in discursul „Pretence of Knowledge” de acceptare a Premiului Nobel). Facand abstractie de faptul ca in societate nu putem identifica legi care sa ne arate incotro merge societatea, ce schimbari apar si cum le putem controla, in prezent s-a revigorat conceptia aproape „religioasa” ca putem transforma societatea pentru a indeplini obiective referitoare la clima. Noua religie se numeste „sustenabilitate” si permite, in numele ei, multe interventii guvernamentale in economie. in numele acestei sustenabilitati referitoare la mediu, sustenabilitatea politicilor (macro)economice este trecuta, implicit, in plan secund. in mod cert, politicile publice de „inverzire” grabita a economiei au avut o contributie importanta la cresterea inflatiei, pentru ca, sub presiunea reglementarilor, au dus la scaderea ofertei de gaz, petrol si carbune, intr-un mod decorelat de factorii reali ce inflentau cererea pentru astfel de produse, punand presiune pe pretul acestor produse.

in fine, pentru a ne apropia mai mult de politica monetara si inflatie, mentionata la punctul (iv) de mai sus, trebuie adaugat ca cele mai multe banci centrale nu au fost independente pana la inceputul anilor 1990. Acum sunt independente de puterea politica in ceea ce priveste utilizarea instrumentelor de politica monetara si pot creste ratele dobanzilor pentru a combate inflatia fara a cere permisiunea cuiva. Acesta este un progres semnificativ. Scopul politicilor monetare ale bancilor centrale independente este o inflatie joasa si stabila. si, totusi, libertatea politicii monetare de a-si folosi independent instrumentele nu este nici pe departe echivalenta cu retragerea puterii politice din problema inflatiei.

Deja am sugerat, cand m-am referit la redistribuire, ca desi a dat bancii centrale independenta, guvernul si-a pastrat posibilitatea de a produce inflatie, independent de actiunile bancii centrale. In masura in care anticipatiile sunt rationale, guvernul produce o crestere a inflatiei atunci cand creste datoria publica intr-o masura mai mare decat valoarea anticipata a surplusurilor fiscale viitoare, asa cum afirma si demonstreaza solid teoria fiscala a preturilor. Astfel, desi independenta bancii centrale referitoare la stabilirea politicii monetare a fost acordata de politicieni pentru ca inflatia sa fie o politica a stabilitatii preturilor, implementarea ei ramane o problema dependenta de capacitatea guvernului de a-si respecta constrangerea bugetara intertemporala[5].

La randul ei, asa cum am subliniat mai sus, capacitatea guvernului de a-si respecta constrangerea bugetara si, astfel, de a stabili anticipatiile fiscale ramane dependenta de rezolvarea sarcinii dificile de a reduce cheltuielile bugetare si/sau de a creste impozitele de la niveluri deja inalte la care le-au dus factorii care au deplasat preferintele electoratului in defavoarea sustenabilitatii. In masura in care redistribuirea excesiva (in sens larg, de cheltuieli excesive ale guvernelor) reuseste sa impiedice aceasta sarcina a guvernului ea reuseste sa complice si sarcina bancii centrale de a stabili inflatia la niveluri relativ joase.

In plus, in prezent, banca centrala nu are niciun mecanism care sa o fereasca de alegerea intre sustenabilitate si obiective referitoare la crestere economica si solidaritate, atat timp cat obiectivele sale stabilite de parlamente includ si alte obiective decat stabilitatea preturilor, lasand lista deschisa.

Cineva ar putea intreba: de ce nu au dus aceste trasaturi ale societatii, mentionate la punctele (i)-(iv), la o inflatie inalta in perioada 1982-2008 sau in perioada 2009-2020? Raspunsul este simplu. Depinde de intensitatea fiecarei trasaturi si de modul in care ele s-au combinat. Problema consta insa in aceea ca premisele pentru aparitia episoadelor de inflatie inalta sunt indeplinite, chiar daca pot exista conjuncturi in care trasaturile respective se pot combina pentru a favoriza o inflatie joasa si stabila.

De exemplu, o astfel de combinatie fasta a fost in perioada 1982-2008, cand a avut loc o revenire a spiritului liberal si a ideilor neoclasicismului in economie, ceea ce a permis (i) o relaxare a politicilor de redistribuire si o politica de stimulare a ofertei (**supply side economics**), (ii) o dereglementare a pietei muncii si o reducere a preocuparilor de a creste cheltuielile sociale, (iii) eliminarea exagerarilor referitoare la includerea problemelor de mediu in programele guvernamentale si, in fine, (iv), practicarea unor politici monetare orientate spre stabilizarea preturilor si, foarte important, acompanierea lor de politici fiscale ghidate de respectarea constrangerii bugetare intertemporale a guvernelor. Cresterea graduala a libertatii economice ce a aparut in perioada respectiva prin modificarea elementelor mentionate a fost cheia succesului in stabilizarea la niveluri joase a inflatiei.

Totusi, in perioada 2009-2019, lucrurile s-au schimbat aproape in sens invers: (i) redistribuirea a crescut, animata de noi idealuri referitoare la o mai mare egalitate economica si noi restrictii au aparut in calea ofertei, (ii) piata muncii a deveni mai reglementata, (iii) au fost initiate programe extrem de ambitioase de combatere a schimbarilor climatice si (iv) in tarile dezvoltate, politicile monetare au trecut la relaxari cantitative (ceea ce, in principiu, stimula inflatia) acompaniate de discursuri referitoare la respectarea restrictiei bugetare a guvernelor (ceea ce, in principiu, hranea anticipatii ca politica fiscala nu va produce inflatie). Toate aceste componente au avut

magnitudini si s-au combinat intr-un mod in care nu au reusit sa produca o cresterea a inflatiei de la niveluri relativ mici spre tinta de inflatie in tarile dezvoltate. Totusi, cand a aparut pandemia, care a determinat o crestere a datoriilor publice in 2020, fara ca acestea sa fie acompaniate de cresteri similare in valoarea anticipata a surplusurilor bugetare primare reale, politica fiscala in diverse tari a contribuit, alaturi de cresterea preturilor la gaze si energie, la cresterea inflatiei peste tintele de inflatie ale bancilor centrale.

Elementele/trasaturile mentionate la punctele (i)-(iv) se afla in stransa legatura cu puterea politica [6], asa cum se poate intui din analiza referitoare la cele doua perioade. Totusi, pentru a nu ne baza doar pe exemple, se pot evidentia legaturile logice dintre elemente. Astfel, daca preferintele publicului sunt deplasate masiv catre obiectivele solidaritatii si cresterii, in defavoarea sustenabilitatii, atunci deciziile politice favorizeaza accentuarea redistributiei, interventiile pe piata muncii si alte piete si poate face dificila respectarea restrictiei bugetare intertemporale a guvernului. Probleme care anterior erau rezolvate prin decizii private (de exemplu, distribuirea) sunt acum rezolvate prin decizii politice (redistribuirea). Astfel, puterea politica creste. In acest proces, libertatea economica (rolul pietei) tinde sa scada si puterea economica a sectorului privat se reduce, pentru ca tot mai multe mijloace sunt dislocate de la utilizarile private. Astfel, asa cum arata Friedman si Friedman (op. cit., p. 9), o consecinta profunda este aceea ca puterea economica a sectorului privat nu mai poate contrabalansa puterea politica ceea ce inseamna ca nu mai exista o separare clara intre cele doua puteri, indicand o scadere a competitivitatii capitalismului si a bazei libertatii politice. Dar, in abordarea pe care am propus-o aici, putem distinge si o consecinta pentru dinamica preturilor: dezechilibrul intre cele doua puteri (care, impreuna, administreaza economia intr-o democratie) se reflecta in magnitudini si combinatii ale elementelor (i)-(iv) care pot rezulta in inflatie relativ inalta daca, din cauza combinatiilor respective, guvernul nu mai poate sa-si respecte sau alege sa nu mai respecte restrictia sa bugetara pentru o perioada [7].

in aceste conditii, sarcina unei banci centrale independente de a reduce inflatiei este semnificativ ingreunata. Daca guvernul nu isi respecta restrictia bugetara intertemporala, atunci aceeași tinta de inflatie poate fi atinsa de banca centrala cu rate ale dobanzii mai inalte.

in 1935, nu cu mult inainte de inceperea celui de-Al Doilea Razboi Mondial, Hemingway spunea ca ***the first panacea for a mismanaged nation is inflation of the currency; the second is war. Both bring a temporary prosperity; both bring a permanent ruin. But both are the refuge of political and economic opportunists.*** (Ernest Hemingway, „Notes on the Next War: A Serious Topical Letter”, 1935, in William White (ed.), *By-Line: Ernest Hemingway – Selected Articles and Dispatches of Four Decades*, Scribner). Rusia, in care atat democratia cat si libertatea economica sunt precare [8] va avea posibilitatea sa reflecteze la adevarul acestor afirmatii din perspectiva razboiului pe care l-a declansat in Ucraina. Dar, ce ar putea, in contextul descris aici, sa insemne o societate prost condusa in democratiile consolidate si, in mod specific, pentru ce ar fi inflatia un panaceu?

Din perspectiva adoptata aici, o societate democratica este inadecvat condusa cand exista o debalansare intre puterea politica si puterea economica a sectorului privat. In acest context, inflatia inalta ajuta la rambursarea datoriilor publice, datorii care apar in procesul de crestere a puterii politice prin extinderea redistribuirii pana la punctul de la care impozitele sunt prea inalte pentru a mai fi crescute, iar cheltuielile acopera arii prea sensibile pentru a fi reduse de cei care cred in rolul extins al statului. O debalansare persistenta intre cele doua puteri inseamna o

democratie cu liberalism relativ redus. Liberalismul inseamna deopotri libertate economica si libertate politica, iar erodarea lui nu s-ar putea face pentru mult timp numai pe componenta economica. Mai devreme sau mai tarziu ar urma si erodarea libertatilor politice, din moment ce libertatea economica este o conditie necesara pentru libertatea politica, chiar daca nu si suficienta.

Dar, daca tot se ajunge la o inflatie inalta, atunci putem vedea si o potentiala consecinta buna a ei, neintentionata de cei ce o promoveaza: i-ar putea face pe oameni sa inteleaga mai bine de ce ar putea prefera obiectivul sustenabilitatii si stimuleaza votul pentru acei politicieni care favorizeaza reformele ce tintesc la cresterea puterii economice. Cel putin asa s-a intamplat dupa Marea Inflatie din perioada 1965-1982, ceea ce ne da sperante.”

[1] Ludwig von Mises (1952), „The Theory of Money and Credit”, Mises Institute, p. 9.

[2] Cele trei obiective sunt mentionate de Ben Crum in „Saving the Euro at the Cost of Democracy?”, JCMS (Journal of Common Market Studies), Vol. 51, No. 4, 2013, pp. 614-630. Crum (2013) se refera specific la preferintele de politica economica ale guvernelor, care sunt identificate in urma dezbaterilor publice. Aceste preferinte de politica economica referitoare la cele trei obiective sunt avute in vedere pentru a identifica diversitatea natiunilor, in aditie la diferentele institutionale ale statelor nationale, mai ales din perspectiva gasirii unei solutii referitoare la o uniune monetara care nu este bazata pe o uniune politica, cum este zona euro.

[3] Hayek arata ca ideea eronata conform careia economisirea reduce consumul, astfel incat acesta nu poate tine pasul cu productia, este la fel de veche ca „stiinta economiei politice”. Aceasta idee a patruns in economia politica a socialismului sub forma concentrarii economisirilor in mana celor bogati, din cauza procesului de redistribuire facut de piata, si a fost prezentata initial de Mikhael Tugan-Baranovsky, in 1894, in limba rusa, si de John Hobson, care o dezvolta in 1909 (vezi Friedrich Hayek, „The ‘Paradox’ of Saving”, *Economica* No. 32, pp. 125-169, 1931; Mitchell Wesley, „Business Cycle: The Problem and its Settings, NBER, 1927). Keynes a preluat aceasta idee in explicatia pe care a dat-o Marii Depresii din 1929-1933 si este cunoscuta ca fiind asa-numitul „paradox al economisirii”. De atunci, au aparut diverse teorii ale sub-consumului, pentru a justifica preocuparea societatii moderne si a economistilor fata de managementul cererii agregate si implicit pentru o neglijare a obstacole pe care diversele politici concepute pentru a creste redistribuirea le pun in calea ofertei.

[4] Cand impoziteaza pentru a redistribui, guvernele iau resurse de la sectorul privat pentru a le muta catre anumite parti din sectorul privat sau public. Cand guvernele cresc datoriile pentru a redistribui, dar ajung sa creasca inflatia pentru a reduce acele datorii in termeni reali, guvernele muta resurse de la sectorul privat catre ele inele. in acest din urma caz, guvernele recurg, practic, la o forma de represiune financiara.

[5] in contrast cu aceasta, in sistemul etalonului-aur posibilitatea ca guvernul sa produca inflatie era aproape nula, motiv pentru care sistemul avea o clauza care suspenda etalonul-aur in caz de razboi, pentru a permite guvernelor sa produca inflatia de care avea nevoie pentru a reduce in termeni reali datoria publica acumulata in procesul de finantare a vreunui razboi.

[6] Aici folosesc termenii de putere politica si putere economica asa cum sunt utilizati in Milton Friedman si Rose Friedman in „Capitalism and Freedom”, University of Chicago Press, 2002

[1962].

[7] Mai sus am facut afirmatia ca „etalonul-aur a fost o politica antiinflationista”. Tinand cont de argumentele aduse mai sus, am putea spune ca etalonul-aur a fost o politica antiinflationista pe fiecare element din elementele (i)-(iv), pentru ca a reusit sa contrabalanseze puterea politica cu cea economica. Desigur, relatia complexa dintre libertatea economica si, pe de o parte, libertate individuala, in general si, pe de alta parte, libertatea politica, aceasta nu inseamna ca in timpul etalonului-aur exista o libertate politica mai mare. in acea perioada, adeseori libertatea economica coexista cu o slaba libertate politica. Libertatea economica este necesara pentru libertatea politica, dar nu este suficienta (Friedman si Friedman, op. cit.; vezi si Ludwig von Mises (1962), ***Planning for Freedom***, Libertarian Press). Acolo unde libertatea economica dispare, dispare si libertatea politica. in consecinta, in sistemele in care nu exista libertate economica, cum este socialismul, nu exista libertate politica. in democratie, cele doua libertati coexista, dar reducerea libertatii economice a sectorului privat de catre puterea politica poate duce la scaderea puterii economice si la restrangerea libertatii politice (la clarificarea legaturilor dintre libertatea economica si cea politica au contribuit mari ganditori ca Ludwig von Mises, Friedrich von Hayek, Milton Friedman, Rose D. Friedman, Amartya Sen, Jagdish Bhagwati, Gordon Tullock, Alan Greenspan, Francis Fukuyama).

[8] Conform Freedom House, Rusia este un „regim politic autoritar” (<https://freedomhouse.org/country/russia/freedom-world/2022>) si conform Heritage Foundation, economia sa este „mostly unfree” (<https://www.heritage.org/index/ranking>).

Text preluat de pe [stiripesurse](#)

ADRESA: <http://crct.ro/nzzo>